

Neuwaldegg Seminar, Víděň, 8. – 13. srpna 2005

Ve dnech 8. – 13. 8. 2005 se uskutečnila na okraji Vídně, na zámku Neuwaldegg, konference pro studenty postsocialistických zemí střední a východní Evropy. Jejím posláním bylo dle slov pořádající organizace „*Educational Initiative for Central and Eastern Europe*“ (EICEE) přispět k rozvoji „svobodných, spravedlivých a demokratických společností“ v postkomunistickém prostoru.

Pořadatelé zde k tomuto účelu pozvali dvojici přednášejících z amerických univerzit (M. Pakaluk, Clark University; G. T. Colvert, Assumption College) a po jednom přednášejícím ze sousedního Německa (J. A. Aertsen, University of Cologne) a Slovenska (J. Glasa, Ústav medicínskej etiky a bioetiky, Bratislava). Doplnilo je přibližně šest desítek studentů převážně humanitních oborů (nejčastěji politologie, právo a filosofie), ale také např. medicíny, kterým se v průběhu týdne dostalo bohatého servisu v podobě přednášek a seminářů na rozličná témata ze čtyř oblastí: politická filosofie, etika, metafyzika a bioetika. Přičemž každý z pozvaných hostů měl za úkol pokrýt jeden z těchto čtyř tematických okruhů.

Ještě než přistoupím k podrobnějšímu popisu obsahu jednotlivých přednášek, je třeba vytknout před závorku, že onen vágně a dost neutrálně znějící cíl celé akce, totiž rozvoj „svobodných, spravedlivých a demokratických společností“, dostal v realitě daleko jasnější a místy dosti jednobarevné kontury. Mnohé možná napoví už skutečnost, že partnerskou organizací vídeňských pořadatelů je Občanský institut, konzervativně orientovaný pražský think-tank v čele s Romanem Jochem. Pobídky k „reflexi nad konstitutivními elementy stabilních demokracií“ tak byly prezentovány převážně z pozic jistého partikulárního paradigmatu a to konkrétně křesťansko-konzervativního. Což samozřejmě není

samo o sobě nic špatného, mírně problematická je však spíše absence otevřeného přihlášení se k této pozici ze strany pořadatelů. Jistě tak nepřekvapí, že snad nejdiskutovanějším (a také pochopitelně nejkritizovanějším) tématem přednášek byl Rawlsův koncept eticky neutrálního státu, jehož základním stavebním kamenem je požadavek uznání rovnocennosti více koncepcí dobra, Rawlsovými slovy „priorita práv před dobrem“. Jakýmsi leitmotivem celého Neuwaldegg Seminar tak byla snaha o demonstraci teze o „prioritě dobra“, tedy o nutnosti vystavět společnost, pokud má být opravdu stabilní a spravedlivou, pevně na určité jasně vymezené koncepci dobra. Proti J. Rawlsovi, ztělesňujícímu moderní liberalismus, tak byl přednášejícími stavěn např. A. MacIntyre, jeden ze symbolů současného komunitarismu (český čtenář má od loňského roku možnost seznámit se s jeho stěžejním dílem *Ztráta ctnosti*, Praha: OIKOYMENH).

Přednášky z politické filosofie zahájil M. Pakaluk představením klasické antické filosofie, s položením důrazu zejména na aristotelovské pojetí člověka coby společenského tvora (*political animal*) a konceptu ctnosti (*virtue*), chápané jako jedna ze základních kategorií politického myšlení. Neméně prostoru pak věnoval J. Lockovi a jeho doktríně subsidiarity a základních lidských práv. Vycházeje zejména z těchto dvou myslitelů se pak v průběhu dalších přednášek snažil obhájit svůj argument, podle něž doktríně lidských práv, pokud má být postavena na pevných základech, musí předcházet teorie metafyzické rovnosti lidských jedinců. Přičemž moderní rawlsovský liberalismus, nemluvě o postmoderně, takovou teorii postrádá, což je jednou z příčin hluboké morální krize současné společnosti. Na uvedený argument pak navázal další tezí, podle níž představuje nejspolehlivější prostředek k tomuto metafyzickému ukotvení doktríny lidských práv (a tím i cestu k vybudování a udržení skutečně svobodné společnosti) náboženská víra.

Do tajů metafyziky se pak přítomné osazenstvo pokusil zasvětit J. A. Aertsen a to cestou rozboru vybraných pasáží z díla Tomáše Akvinského. Nicméně musím přiznat, že smysl a pointa jeho přednášek mi zůstaly skryty. Na moji obranu lze snad podotknout, že nejinak tomu bylo i mnohých dalších účastníků konference.

Přednášky z etiky vedené G. T. Colvertem se postupně věnovaly morálnímu relativismu, emotivismu (morální skepticismus D. Huma), egoismu a teoriím společenské smlouvy (T. Hobbes, J. Rawls), utilitarianismu a konsekvencialismu (J. S. Mill), etice povinnosti (I. Kant) a etice ctnosti (Aristoteles a T. Akvinský). Uvedené pořadí pak lze rovněž považovat za jakýsi pomyslný „žebříček“ těchto morálních teorií sestavovaný v průběhu konference G. T. Colvertem, na jehož nejnižším stupni stál morální relativismus a na jehož vrcholek byli vyneseni Aristoteles a T. Akvinský. Colvert tedy začal s velmi precizní kritikou morálního relativismu, jako vnitřně inkonzistentního a filosoficky neudržitelného postoje. V případě Humova skepticismu upozornil na nebezpečí, která se sebou nese redukce morálky na mechanicky chápánou smyslovou sféru. V případě Hobbese na neschopnost jeho pesimistického náhledu na lidskou přirozenost vysvětlit některé světlejší stránky našeho bytí, bez nichž by byla existence společnosti, jak ji známe dnes, jen stěží představitelná. Donucení podle něj není dostatečným motivem k vytvoření občanské společnosti. Utilitarismu pak vytkl nedostatek zájmu o jedince a nebezpečí jeho „obětování“ v zájmu celku. Z mého osobního hlediska byly Colvertovy přednášky tím nejlepším, co Neuwaldegg Seminar nabídl. Jednak po obsahové stránce, protože přinášely celou řadu zajímavých a ne zrovna typických

výkladů výše uvedených filosofů. Ale také po stránce přístupu učitele ke studentům, který se vyznačoval maximální ochotou a schopností reagovat a diskutovat nad jejich kritickými připomínkami, což nelze zcela říct o některých dalších přednášejících, kteří místy vystupovali téměř misionářsky.

K reflexi problémů, kterými se zabývá bioetika, se snažil vybudit účastníky konference J. Glasa. Ve svých přednáškách se tak věnoval etické dimenzi takových záležitostí, jako je asistované těhotenství, eutanázie, klonování apod. Glasovy přednášky však trpěly místy až neúnosnou jednostranností (rozuměj konzervativizmem), což jejich hodnotu dosti devalvovalo.

Celkově lze přínos, který pro její účastníky konference měla, hodnotit jistě velmi pozitivně. Prezentovala jim totiž velkou debatu mezi liberalismem a komunitarismem, která hýbe anglosaskou (politickou) filosofií již více než dvě desetiletí, z komunitaristického úhlu pohledu. Nabídla tak perspektivu k uchopení otázek pokládaných nejen současnou politickou filosofií a etikou, ale i každodenním životem, která není v tomto regionu (alespoň v ČR) zrovna obvyklou. I přes výhrady, které lze mít k některým závěrům učiněným přednášejícími, bylo velmi přínosné se s jejich argumenty přinejmenším seznámit. Velmi významná byla rovněž „sociální dimenze“ akce, která umožnila navázání kontaktů mezi studenty z celého rozsáhlého regionu střední a východní Evropy. Zbývá jenom podotknout, že je i vzhledem ke geografické blízkosti Vídně trochu škoda, že pisatel těchto řádků byl jediným českým účastníkem Neuwaldegg Seminar 2005. Snad se to na některé z příštích konferencí EICEE změní.

Tomáš Blažek, student Fakulty sociálních studií a Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně